

Әлмәт шәһәре “Баланың сәләтен үстөрү үзәге – 44 нче “Чык бөртеге” балалар бакчасы
муниципаль бюджет мәктәпкәчә белем бирү учреждениесе”

“29” 08 2024 ел

№ 1 нче педагогик киңәшмәдә
кабул ителгән

“Раслыйм”
МБМББУ “Баланың сәләтен үстөрү үзәге –
44 нче “Росинка” балалар бакчасы” мөдире
Клочкова Ю.Е.
29 08 2024 ел

**«Әкият илендә»
түгәрәкнең эш программасы
(5-7 яшьлек балалар өчен)**

Төзеде:
балаларны татар теленә өйрәтүче тәрбияче:
Козлова Лилия Нәфис кызы

Әлмәт шәһәре, 2024

Эчтәлеге

Программаның актуальлеге	3
Аңлатма язмасы	4
Программаның максатлары һәм бурычлары.....	4
Олыларның һәм балаларның уртак эшчәнлек ысуллары	6
2024-2025 уку елына тематик планлаштыру.....	8
2024-2025 уку елына перспектив эш планы.....	9
Ата-аналар белән эшнең перспектив планы.....	13
Программаны үзләштерүнең планлаштырылган нәтижәсе.....	13
Әдәбият исемлеге.....	14

"Әкият баланың эчке көчен үстерә,
кеше яхшылык эшләмәскә мөмкин,
ягъни кызганырга, шулай ук
формалаштырырга өйрәтә
баланың тел культурасы»"

В. А. Сухомлинский

Программаның актуальлеге

Бакчадагы тәрбия һәм белем бирү эшчәнлегендә бала яшәтәшләре һәм өлкәннәр белән аралашырга, әйберләргә танып белергә өйрәнә. Балаларны берләштерүдә, зурлар белән аралашуға өйрәтүдә, сөйләм телен үстерүдә, жәмгыятьтә үзен-үзе тота белеп, актив һәм сәләтле кеше булып үсүендә сәхнәләштерү эшчәнлегенә әһәмияте бик зур. Баланың бөтен тормышы уен. Уенда бала тирә-юнь турында, жәмгыятьнең законнары, кешеләрнең үзара аралашу матурлыгы турында мәгълүмат алып кына калмый, ә бу дөньяда яшәргә, үзенең мөгамәләләрен төзәргә өйрәнә. Ә бу баланың игътибарлы, яхшы хәтерле, дәрәс, матур, әйбәт сөйләшә белүен таләп итә. Сәхнәләштерү уеннарында катнашып, балалар образлар, төсләр, авазлар аша тирә-юнь белән танышалар, ә сораулар балаларны уйларга, анализларга, йомгаклау ясарга мәжбүр итә. Сәхнәләштерү эшчәнлеген алып барганда, һәр бала үзенең кичерешләрен, тойгыларын, теләкләрен, карашларын гадәти сөйләшкәндә генә түгел, ә чит тыңлаучылар алдында күрсәтә алырлык шартлар тудырырга һәм яшәтән үк өйрәтергә кирәк. Еш кына без киң белемле, сәнгатьле сөйләшә белүчеләргә оялчан икәннен, чит кешеләр алдында югалып калуларын күзәтәбез. Бу проблемалар булмасын өчен, балалар

бакчасында театр кую бик зур булышлык күрсэтэ. Сәхнэләштерелгән уеннар балаларны шатландырлар. Спектакльләрдә катнашып, балалар тирәюнь белән, төсләр, авазлар белән танышалар, ә уйланылып куелган сораулар балаларны анализларга, уйланырга, нәтижеләр ясарга өйрәтә. Сәнгатьле итеп сөйләргә өйрәнү барышында, сизелмичә баланың сүз байлыгы арта, бала чиста, дәрес, аңлаешлы итеп сөйләргә өйрәнә. Сүзлек формалаша- яңа сүзләр белән баетыла.

Аңлатма язмасы

Түгәрәк төре: танып белү – ижади, уен.

Рухи-әхлакый юнәлеш программасы.

Программа 5-7 яшьлек балалар өчен эшләнгән.

Программаны тормышка ашыру срогы - 1 ел

Түгәрәкнең эш режимы: атнага 1 тапкыр үткөрелә, дәвамлылығы – 25- 30 минут, көннең икенче яртысында.

Түгәрәк катнашучылары: балалар, ата-аналар, тәрбиячеләр.

Программаның максатлары һәм бурычлары

Максаты: Баланың рухи-әхлакый үсеше өчен шартлар тудыру.

Балаларны әхлакый-патриотик тәрбияләүнең куелган максатына рус халык әкияте аша ирешү түбәндәге бурычларны хәл иткәндә башкарыла:

Белем бирү бурычлары: - социаль мөнәсәбәтләр нормалары һәм тәртип модельләре турында әхлакый күзаллаулар (эталоннар) формалаштыру;

– балаларның рухи-әхлакый категорияләрен үзләштерүенә ярдәм итәргә:

яхшылык-явызлык, тыңламаучанлык, татулык-дошманлык, хезмэт сөючәнлекялкаулык, риясызлык-комсызлык, гадилек-хәйләкәр; һәм игелекле, вөжданлы тормыш кагыйдәләре;

-балаларның әдәби культурага һәм декоратив-гамәли сәнгатькә кергү юлы белән әйләнә-тирә дөнья турындагы күзаллауларын киңәйтү;

Үсеш бурычлары: - балаларның танып белү өлкәсен үстерү, аларның психоречево үсешен гармонияләштерү;

- балаларның сөйләмен үстерүгә, сүзлекне баеуга, образлы Стройны һәм бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерүгә ярдәм итү;

- балаларның Әкияттә һәм тормышта яхшылыкны аера белү сәләтен үстерү, әхлакый сайлау ясый белү;

- балаларда социаль күнекмәләр һәм тәртип күнекмәләрен үстерү;

- мотивация өлкәсен үстерү: әкиятләрнең уңай геройларына охшарга омтылуны формалаштыру;

- балаларның ижади сәләтен продуктив эшчәнлектә үстерү;

- балаларны сөйләм, музыкаль, сәнгать, Уен эшчәнлегенә актив кергү өчен шартлар булдыру, ул әкиятнең образлы төзелеше һәм сюжеты белән бәйле;

- эстетик тәмне үстерү, матурлыкны күрә, кадерли һәм саклый белү;

Тәрбия бурычлары: - ата-аналарга һәм якин кешеләргә карата ярату һәм хөрмәт, сабырлык, шәфкатьлелек, бер-береңә юл кую, ярдәм итү һәм ярдәмне рәхмәт белән кабул итү нигезендә тыңлаучанлык тәрбияләү;

- әхлакый сыйфатларны формалаштыруга ярдәм итү, уңай шәхесара мөнәсәбәтләр урнаштыру процессында. Балаларда жаваплылык, аралашучанлык, дуслык тәрбияләү;

- хезмәт сөючәнлек, эш белән шөгыйльләнү гадәте тәрбияләү, тырыш һәм жыйнак эшләү, башланган эшне ахыргача житкерү, башкаларның һәм үз хезмәтеңнең нәтижәләрен хөрмәт итү.

Өлкәннәр һәм балаларның уртак эшчәнлек ысуллары Минем эшемдә визуаль метод (иллюстрацияләр һәм картиналар күрсәтү, гамәлләр алымнарын күрсәтү); телдән метод (коллектив уку, рольләр буенча яттан ятлау, әкиятләр язу); уен формалары (уеннар-драматизация, уеннар-инсценировкалар, дидактик уеннар, өстәл-басма уеннар) кулланыла. Сөйләм һәм музыкаль халык уеннары, биюләр, жырлар һәр баланың күңелендә яңгырый.

Әкият белән танышуның иң киң таралган ысулы – тәрбиячәне уку, ягъни текстны сүзгә-сүзгә тапшыру. Зур булмаган әкиятләр, мин балаларга яттан әйтәм, чөнки балалар белән иң яхшы элементга ирешелә. Күпчелек эсәрләрне мин китап буенча укыйм. Уку вакытында китап белән сакчыл эш итү балалар өчен үрнәк.

Укуның экспрессивлыгына игътибар итү бик мөһим. Иң мөһиме-балаларны тыңлау өчен экспрессив уку. Экспрессивлык интонация төрлелеге, мимика, кайвакыт ишарә, хәрәкәткә ишарә белән ирешелә. Бу алымнарның барысы да балалар өчен тере образ тудыруга юнәлтелгән. Әкиятләр сайлаганда балаларның яше һәм аларның психик үсеш үзенчәлекләре исәпкә алына. Кече яшьтәге балалар белән эш «Йомыры икмәк», «Чуар тавык», «Теремкәй», «Шалкан» кебек әкиятләрдән башланды. Бу әкиятләрнең эчтәлеген балаларга якын һәм аңлаешлы.

Киләсе ысул-сөйләү, ягъни текстны иркенрәк тапшыру. Сөйләгәндә текстны кыскарту, сүзләрне үзгәртеп кору, аңлатмаларны кертү һ.б. рәхсәт ителә. Хикәяләнүченең тапшыруында иң мөһиме-балаларга тыңлау өчен экспрессив сөйләү.

Текстның тәэсирен көчәйтүче һәм аны яхшырак аңларга ярдәм итүче киң таралган техника-китаптагы иллюстрацияләрне карау. Баланы игътибар белән өйрәтергә, иллюстрацияләрне озак карарга, аларда укылган әкият геройларын

белергә кирәк. Капка белән дә шулай. Тышлык-китапның йөзе. Гадәттә, рәссам әкиятнең иң характерлы эпизодларын тышлыкка китерә.

Киләсе очрашу-Әкият турында сөйләшү. Укыганнарым турында сөйләшүгә кагылышлы сорауларны уйлап, мин балага образны аңларга һәм аңа үз карашымны белдерергә ярдәм итәм. Балаларны үз инициативалары белән төрле персонажларның, аеруча әхлакый яктан капма-каршы төрләрнең эшләре турында сөйләшергә өндәү, кызгану, кызгану, шатлану, үз тискәре һәм уңай гамәлләрен искә төшерү бик мөһим.

Белемнәрне ныгыту өчен, таныш әкият материалындагы дидактик уеннар кебек ысуллар файдалы.

Балаларны әкият белән таныштыру дәрәсләрендә укытуның техник чаралары да кулланыла. Кабул итү буларак мультимедиа вариантында әкиятләрне карау яки күренекле сәхнә осталары язмаларында тыңлау кулланыла.

Сәхнәләштерү-әкиятне актив кабул итүнең бер формасы. Анда бала әкият персонажы ролен башкара. Балаларны сәхнәләштерүдә катнашуга жәлеп итеп, аларда экспрессив сөйләм, ирекле игътибар, хыял үстерергә мөмкин. Сәхнәләштерү кыюлык, үз-үзеңә ышану, мөстәкыйльлек, артистлык, сөйләмнең экспрессивлыгы кебек сыйфатлар тәрбияләүгә ярдәм итә.

Сәхнәләштерү башка хәйләләр белән берлектә, балалар Әкият эчтәлеген өлешчә үзләштергәннән соң яки укыганнан соң гына кулланыла.

Кечкенә мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен өстәл театры, йомшак уенчык театры, бармак театры, күлэгәле театр, фланнелеграф театры һәм театрының башка төрләре сәхнәләштерүнең уңайлы формасы булып тора.

Драматургия-театр эшчәнлегенең катлаулырак төре. Шуңа күрә проектыбызның йомгаклау этабында без балалар белән «Өч аю» әкиятен әзерләргә һәм аны этиәниләрне күрсәтергә планлаштырабыз.

Әкият белән танышу продуктив эшчәнлек белән тәмамлана: әкият персонажларын формалаштыру, хайваннар өчен яңа йорт төзү, әкиятләргә иллюстрацияләр буяу һ. б.

«Әкият илендә» т е м а т и к э ш п л а н ы

№	Месяц	Тема:
1	октябрь	Халык жәүһәрләре “Бармак уеннары”
2	ноябрь	Татар халык әкиятә “Аю белән хатын”
3	декабрь	Татар халык әкиятә “Кем нәрсә ярата”
4	январь	Рус халык әкиятләре “Шалкан”, “Чуар тавык”
5	февраль	Рус халык әкиятә “«Төлке, Куян һәм Этәч»
6	март	Рус халык әкиятә “Кар кызы һәм төлке” М. Булатов эшкәртүендә
7	апрель	Татар халык әкиятә «Хәйләкәр этәч» әкиятен уку.
8	май	Г. Тукай. “Гали белән кәжә”. Л. Толстой “Өч аю” әкиятә

«Әкият илендә» түгәрәгенәң перспектив планы

№	Темалар	Өчтәлеге
Халык жәүһәрләре “Бармак уеннары”		
1	“Бармак уены”. Рәсем куллану	Балаларны мавыктыргычлар белән таныштыру. Элементар әхлак кагыйдәләрен ныгыту, сөйләм телләрен үстерү, сүзлекләрен баету. Уенны сөйләү, персонажларның эш - гамәлләрен уйнап күрсәтү.
2	“Бармак уены”. флонеграфта	Уен барышында катлаулы булмаган фразаларны кабатлаттыру, аерым сүзләргә дәрәҗә әйтәргә өйрәтү, уен аша өлкәннәр хезмәтен чагылдыру, рәсемнәрне карау теләге уяту.
3	Бармак уеннары Перчатка театры	Өйрәнгән бармак уеннарын ныгыту. Уенга кызыксыну уяту. Хайван һәм кошларга охшатып хәрәкәтләр ясау. Халкыбыз ижатына кызыксыну уяту, уеннан ләззәт алу, сөйләм телләрен үстерү.
4	Бармак уеннары Бармак театры	Хатерләрен ныгыт, интонацияләргә дәрәҗә кулланырга өйрәтү, мимика, жестлар.
Татар халык әкиятенә “Аю белән хатын”		
5	“Аю белән хатын” Әкиятен сәхнәләштерү	Әкиятне аңларга булышыу. Балаларны рольләр буенча сөйләшәргә өйрәтү. Батырлык, хәтер тәрбияләү, театр – уен эшчәнлегенә кызыксыну уяту.
6	Өстәл театрын күрсәтү	балаларда халык ижатына мәнәҗәт, аның белән танышу теләге тәрбияләү.

7	Уен- инсценировка “Аю белән хатын”	баланың шәхси һәм ижади потенциалын исәпкә алып, балаларның коммуникатив сәләтен үстерү; балаларда театральләштерелгән эшчәнлеккә кызыксыну формалаштыру.
---	------------------------------------	---

8	“Аю белән хатын” әкиятенә буенча рәсем ясау	балаларны кирәкле детальләр белән тулыландырылган рәсем ясарга өйрәтәргә.
---	---	---

Татар халык әкиятенә “Кәжә бәтиләр һәм бүре”		
---	--	--

9	Кәжә уенчыгын һәм маскалар карау.	Әкият геройларының хәрәкәтләрен ныгыту өстендә эшләү. Кәжә такмагын уку.
---	-----------------------------------	--

10	“Күрсәт әле үскәнем” уенын уйнау.	Хайваннар хәрәкәтен, аваз ияртемнәрен ныгыту, дәрәс әйтәргә, йөрәргә, өйрәтү буенча күнегүләр башкару. Уенда балаларда мөстәкыйльлек булдыру, ижади сәләтләрен үстерү.
----	-----------------------------------	--

11	“Кәжә бәтиләр һәм бүре” әкиятенә өстәл театры	Өстәл театрын кулланып, балаларда әкияткә кызыксыну уяту, эчтәлеген аңларга булышу. Тискәре образны сурәтләп күрсәтәргә өйрәтү, образга керү.
----	---	---

12	«Кәжә бәтиләр һәм бүре» физкультура күңел ачу	Сәламәт яшәү рәвешен популярлаштыру. Балаларны эмоциональ җавапка тарту һәм күчмә уеннарда катнашу теләге уяту
----	---	--

Рус халык әкиятләре “Шалкан”, “Чуар тавык”

14	“Шалкан” әкиятен уку	балаларны «Шалкан» рус халык әкиятенә белән таныштыру
----	----------------------	---

15	«Шалкан» әкиятенә буенча рольләренә бүлү	Хәтерне үстерү, интонацияне, йөзне, ишарәләренә дәрәс кулланырга өйрәтү.
----	--	--

16	Рольләр буенча «Шалкан» әкиятен уйнату	Балаларда әкият тыңлый белү, өлкәннәрнең сорауларына жавап бирү, әкият геройларын кызгану, таныш әкият сәхнәләштерүне камилләштерү сәләтен формалаштыру
17	“Чуар тавык” рус халык әкиятен уку	«Чуар тавык» рус халык әкиятен белән танышу
Рус халык әкиятен «Төлке, Куян һәм Этәч»		
18	«Төлке, Куян һәм Этәч» рус халык әкиятен уку	"Төлке, Куян, Этәч" рус халык әкиятен белән танышу
19	мнемотаблицаса буенча "Төлке, Куян, Этәч" рус халык әкиятен сөйләү	"Төлке, Куян, Этәч" әкиятен мнемотаблицалар аша балаларның бәйләнешле сөйләмен үстерү
20	"Төлке, куян, Этәч" әкиятен буенча театральләштерелгән уен	Балаларда театр-уен эшчәнлегенә кызыксыну уяту. Интонация, йөз, ишарә кулланып, спектакльләр уйнарга булышу.
Рус халык әкиятен «Кар кызы һәм төлке»		
21	Рус халык әкиятен «Кар кызы һәм төлке» уку	Рус халык әкиятләре белән таныштыру.
22	«Кар кызы һәм төлке» – әкиятен буенча өстәл театры уйнау.	Эмоциональ яктан өйрәтү, Әкият әчтәлеген сизү, әчтәлек буенча сорауларга жавап бирү.
23	«Кар кызы һәм төлке» – әкиятен буенча кашык театры уйнау.	Балаларга төрле алымнар һәм педагогик ситуацияләргә кулланып, әсәрнең әчтәлеген дәрәҗә кабул итәргә, геройларны кызгануларга ярдәм итәргә.
24	Апликация «Кар кызы»	Продуктив эшчәнлекне үстерү һәм коллектив ниятне апликациягә кертү.
Татар халык әкиятен «Хәйләкәр этәч»		

25	"Хэйлэкэр этэч " әкиятен фланнелеграфта күрсәтү	Балаларны яңа әкият белән таныштыру. Эмоциональ яктан өйрәтү, Әкият эчтәлеген сизү, эчтәлек буенча сорауларга җавап бирү,
26	"Хэйлэкэр этэч әкиятен драматизация	Балаларда театр-уен эшчәнлегенә кызыксыну уяту. Интонация, йөз, ишарә кулланып, спектакльләр уйнарга булышу.
27	Татар халкының "Аксак этэч" хәрәкәтле уены	Үсеш ишетү сизү, балаларның ишетү фонын күтәрү
28	"Хэйлэкэр этэч" әкиятен буенча викторина	Балаларның хыялларын, фантазиясен үстерү, аларны әкият дөнъясына сәяхәт аша үзләрен дөртлөндерү. Китаплар һәм әдәби әсәрләр белән кызыксыну.
Г. Тукай. "Гали белән кәжә".		
29	Г. Тукайның "Гали белән кәжә" шигырен уку.	Шигырьнең геройларларына кызыксыну тәрбияләү. Әкият эчтәлеге буенча сорауларга җавап бирергә өйрәтү.
30	"Гали белән Кәжә" шигыре буенча уен	Балаларның сөйләм телләрен үстерү.
31	Балалар белән әңгәмә «һәркемгә игелек кирәк»	балаларда гомумкешлек кыйммәтләрен (игелек һәм җаваплылык) тәрбияләү, битарафлык, жан зәгыйфьлеге, рәхимсезлек кебек кимчеләкләргә карата хөкемчел караш формалаштыру.
32	"Гали белән кәжә" шигыре буенча күңел ачу.	Балаларны интонация белән сөйләргә, бер – берсенә ярдәм итәргә өйрәтү.
Л. Толстой "Өч аю" әкиятенә		
33	Татарлар халык әкиятенә "Өч аю" уку	Балаларны "Өч аю" әкиятенә белән таныштыру, балаларда әкиятне тагын бер тапкыр тыңларга теләк уяту.

34	“Өч аю” әкийте буенча сәяхәт	Уен, проблемалы ситуациялар аша балаларда унай мөнәсәбәтләр, җаваплылык, кызгану хисе тәрбияләү.
35	Әкият уен-КВН “Әкиятне танып бел”	Таныш әкиятләр буенча балаларның белемнәрен киңәйтү, тирәнәйтү һәм тикшерү. Танып белү активлыгын үстерү. Әкиятләргә, хикәяләргә һәм татар һәм рус фольклорына кызыксыну уяту.
36	Әкиятләргә рәсемнәр һәм һөнәрчелек күргәзмәсе.	Бер ел эчендә алган белемнәренә ныгыту.

Ата-аналар белән эшнең перспектив планы

Ай	Өчтәлеге
Сентябрь	“Балагыз тормышында Әкият ” анкетасы
Октябрь	Консультация " Балаларга нинди әкиятләр укырга? »
Ноябрь	“Балалар бакчасына китап бүләк ит ” акциясе
Декабрь	«Мин әкиятләргә яратам» балалар һәм ата-аналар эшләре күргәзмәсе
Январь	“Әни, миңа хикәя укыгыз ” консультациясе
Февраль	«Әкиятләр аша хезмәт сөючәнлек, тыңлаучанлык һәм җаваплылык тәрбияләү» консультациясе
Март	Өстәл театры ясау буенча мастер-класс
Апрель	"Әкият языгыз» конкурсы
Май	Әкиятләр кичәсе

Рефлексив бәяләү этабы:

Түгәрәк ахырында оештыру:

Уртак ял « "әкиятләргә сәяхәт".

Әкиятләргә рәсемнәр һәм һөнәрчелек күргәзмәсе.

Программаны үзләштерүнең планлаштырылган нәтижәсе

Бу программаны тормышка ашыру мөмкинлек бирәчәк:

- балаларда патриотик тәрбиягә нигез салырга, Ватанга мөхәббәт тәрбияләргә;
- балаларны гомумкешелек эхлак кыйммәтләренә тарту;
- уку елы ахырына балалар татар халык мәдәниятенә байлыгы, татар кешесенә милли үзенчәлекләре һәм көнкүреше турында формалашкан күзаллауларга ия булырга тиеш. Балалар әкиятләренә мөһнәсен аңларга өйрәнәчәк;
- Яхшылыкны яманлыктан аерырга ярыймы, яхшымы, начармы; Ватаныбыз тарихына һәм мәдәниятенә хөрмәт белән караячаклар;
- Түгәрәк балаларга үз-үзләрен хөрмәт итәргә, сөенеләре һәм абыйлары өчен җаваплылык хисе тәрбияләргә ярдәм итәчәк;
- Балалар, курыкмыйча, теләсә нинди рольне сайлыйлар;

Шулай итеп, максатчан, системалы эшчәнлек, түгәрәк эшләү балаларда патриотизм тәрбияләү мөмкинлеген тормышка ашырырга мөмкинлек бирә. Түгәрәкне тормышка ашыру инициативаның, педагогның һәм ата-аналарның патриотизм үрнәкләре буларак ижади юнәлешенә мөһимлеген күрсәтә.

Әдәбият исемлеге

1. Хәзрәтова Ф.В., Шәрәфетдинова З.Г., Хәбибулина И.Ж. Туган телдә сөйләшәбез. Методик кулланма . – Казан: Фолиант, 2013

2. К.В. Закирова, Л.Р. Моргазина “Балачак – уйнап – көлөп үсэр чак”
3. З.М. Зарипова, Р.С. Исаева “Үстерешле уеннар”
4. К.В. Закирова, Л.Р. Моргазина “Әй уйныйбыз, уйныйбыз”
5. Интернет ресурслар: <https://nsportal.ru/detskiy-sad/raznoe/2017/10/25/programma-iplan-raboty-kruzhka-russkie-narodnye-skazki-kak-sredstvo>
6. Интернет ресурслар: https://vk.com/wall-148734517_60965

